

การพัฒนาแบบการบริหารแบบมีส่วนร่วมของภูมิปัญญาท้องถิ่น
ในการจัดการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมทักษะชีวิตและอาชีพของผู้เรียน
ในสถานศึกษา สังกัดกลุ่มการศึกษาท้องถิ่น
ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

Development of the Participatory Administration Model of Local Wisdom
in Organizing Learning to Promote Life Skills and Occupations
of Students in Educational Institutions under the Local
Education Group of the Northeast

ARTICLE INFO

Article history:

Received 26 May 2019

Revised 29 July 2019

Accepted 5 August 2019

Available Online 22 May 2020

ดารุณี เดชยศดี^{1,*}, ทิพาพร สุจारी²

และ วรอรพรรณ อุบลเลิศ³

Darunee Dejyotdee^{1,*}, Tipaporn Sujaree²

and Worawan Ubonloet³

ABSTRACT

The research aimed to develop a participatory administration model of local wisdom in organizing learning to promote life skills and occupations of students in educational institutions under the Local Education Group of the Northeast. The target group and the sample consisted of 457 administrators, teachers, students, persons with local wisdom, and experts. The research instruments consisted of a checklist, an interview form, a Likert scale questionnaire. The analysis of data employed content analysis, percentage, the mean, standard deviation.

The research revealed that the level of the participatory administration model of local wisdom in organizing learning to promote life skills and occupations of students in educational institutions under the Local Education Group of the Northeast that 1) Concerning about participatory management as a whole has development was at a highest level ($\bar{x} = 4.51$, S.D. = 0.52), and 2) Concerning about organizing learning as a whole and there has development was at a highest level ($\bar{x} = 4.52$, S.D. = 0.66).

KEYWORDS: PARTICIPATORY ADMINISTRATION MODEL / LOCAL WISDOM /
LIFE SKILLS AND OCCUPATIONS

¹ หลักสูตรครุศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาท้องถิ่น คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม ประเทศไทย

Ph.D. (Educational Management for Local Development), Faculty of Education, Rajabhat Maha Saralham University, Thailand.

² อาจารย์ประจำคณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม ประเทศไทย

Lecturer, Faculty of Education, Rajabhat Maha Saralham University, Thailand.

* Corresponding author; E-mail address: irayieri@gmail.com

doi: xxxxxxxxxxxxxxxxxxxx

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อพัฒนารูปแบบการบริหารแบบมีส่วนร่วมของภูมิปัญญาท้องถิ่นในการจัดการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมทักษะชีวิตและอาชีพของผู้เรียนในสถานศึกษา สังกัดกลุ่มการศึกษาท้องถิ่นภาคตะวันออกเฉียงเหนือ กลุ่มเป้าหมายและกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย จำนวน 457 คน ประกอบด้วยผู้บริหาร ครู นักเรียน ภูมิปัญญาท้องถิ่นและผู้เชี่ยวชาญ เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย เป็นแบบตรวจสอบรายการแบบสัมภาษณ์ แบบสอบถามความคิดเห็น แบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ ตามวิธีการของลิเคิร์ท สถิติในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ผลการวิจัย พบว่า ระดับการพัฒนารูปแบบการบริหารแบบมีส่วนร่วมของภูมิปัญญาท้องถิ่นในการจัดการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมทักษะชีวิตและอาชีพของผู้เรียนในสถานศึกษาสังกัดกลุ่มการศึกษาท้องถิ่นภาคตะวันออกเฉียงเหนือ คือ 1) ด้านการบริหารจัดการแบบมีส่วนร่วมโดยภาพรวม มีระดับการพัฒนาอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{x} = 4.51$, S.D. = 0.52) และ 2) ด้านการจัดการเรียนรู้โดยภาพรวม มีการพัฒนาอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{x} = 4.52$, S.D. = 0.66)

คำสำคัญ: รูปแบบการบริหารแบบมีส่วนร่วม / ภูมิปัญญาท้องถิ่น / ทักษะชีวิตและอาชีพ

บทนำ

การพัฒนาประเทศไทยในระยะแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 1 (พ.ศ. 2560–2564) ได้ยึดหลักการปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในการพัฒนาอย่างต่อเนื่องเพื่อให้การบูรณาการการพัฒนาทุกมิติอย่างสมดุลผสมผสาน ยึดคนเป็นศูนย์กลางการพัฒนา มุ่งสร้างคุณภาพชีวิตและสุขภาวะที่ดี พัฒนาคนให้มีความเป็นคนที่สมบูรณ์ มีวินัย ใฝ่รู้ มีความรู้ ทักษะ มีความคิดสร้างสรรค์มีทัศนคติที่ดี มีความรับผิดชอบ ต่อสังคมสร้างการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจ เพิ่มโอกาสและรายได้ประชากรกลุ่มที่มีรายได้ต่ำ ลดความเหลื่อมล้ำ และขับเคลื่อนการเจริญเติบโตจากการเพิ่มประสิทธิภาพ การผลิตบนฐานการใช้ภูมิปัญญาและนวัตกรรม (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2559) สอดคล้องกับแผนพัฒนาการศึกษาแห่งชาติฉบับที่ 12 (พ.ศ. 2560–2564) ทิศทางการพัฒนาการศึกษาของกระทรวงศึกษาธิการ ในมิติด้านสังคม ยุทธศาสตร์การสร้างโอกาสบนความเสมอภาคและความเท่าเทียมทางสังคม มีแนวทางการพัฒนาศักยภาพคนในทุกช่วงวัยให้สนับสนุนการเจริญเติบโตของประเทศ ยกกระดับคุณภาพการศึกษาและการเรียนรู้ให้มีคุณภาพเท่าเทียมและทั่วถึง สร้างความเป็นธรรมและลดความเหลื่อมล้ำในสังคม โดยมีเป้าหมายให้คนทุกกลุ่มวัยมีทักษะและความรู้ ความสามารถที่จะเป็นฐานในการพัฒนาประเทศ ส่งเสริมให้เด็กวัยเรียนมีนิสัยรักการอ่าน และมีทักษะการเรียนรู้ในเชิงคิดสังเคราะห์ สร้างสรรค์ต่อยอดไปสู่การสร้างนวัตกรรมความรู้ มีทักษะชีวิตและอาชีพ ทักษะทางการเงิน ทักษะสารสนเทศสื่อและเทคโนโลยีให้คนไทยมีการเรียนรู้ตลอดชีวิต สร้างสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้ตลอดชีวิต พัฒนาครู สื่อการเรียนรู้ สร้างเครือข่ายระหว่างบ้าน วัด โรงเรียน ในการพัฒนาการเรียนรู้มีชีวิตในชุมชนและโรงเรียน ให้ความช่วยเหลือทางสังคมเพื่อให้ประชากรที่มีรายได้ต่ำสุด ให้ได้รับการศึกษาที่สูงขึ้นและพัฒนาทักษะฝีมือเพื่อสร้างโอกาสในการประกอบอาชีพ และยกระดับรายได้ให้ดีขึ้น (สำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ, 2559)

การสร้างเครือข่ายความร่วมมือกันและการสร้างสังคมแห่งการเรียนรู้เพื่อเป็นองค์ประกอบสำคัญในการขับเคลื่อนกระบวนการพัฒนา และยกระดับการศึกษาของประเทศให้เข้าสู่การแข่งขันกับนานาชาติได้ สถานศึกษาจึงต้องส่งเสริมให้ผู้เรียนได้พัฒนาเต็มศักยภาพและมีความสุข ยึดผู้เรียนเป็นศูนย์กลางแห่งการเรียนรู้ จัดสาระการเรียนรู้แบบบูรณาการความรู้และทักษะการเรียนรู้ที่เหมาะสมสอดคล้องกับความสนใจ

ความถนัดและความต้องการของผู้เรียน ส่งเสริมให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง (ธีระ รุญเจริญ และ วาสนา ศรีไพโรจน์, 2554) การจัดการศึกษาคควรมีปัจจัยหลักในการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของประเทศ หลากหลาย โดยเฉพาะทรัพยากรมนุษย์ที่มีคุณภาพที่จะผลักดันให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจและสังคม ในอนาคต การจัดการศึกษาเป็นเรื่องเกี่ยวข้องกับทุกภาคส่วนของสังคม การพัฒนามนุษย์ไม่จำเป็นต้องเรียน เฉพาะในระบบโรงเรียนเท่านั้น การกระจายอำนาจไปสู่ท้องถิ่นและสถานศึกษา จึงมีความสำคัญและจำเป็น เพื่อให้เอื้อต่อการแก้ปัญหาและพัฒนาท้องถิ่นและชุมชน นำภูมิปัญญาท้องถิ่นมามีส่วนร่วมในการกำหนด เป้าหมายและวิธีการพัฒนาให้เหมาะสมตรงกับสภาพและความต้องการของชุมชนมากขึ้น (ทัศนีย์ ทองไชย, 2556) จากกรอบแนวคิดเพื่อการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 มีเป้าหมายไปที่ผู้เรียนให้เกิดทักษะ 3 ด้าน คือ ทักษะ ด้านการเรียนรู้และนวัตกรรม ทักษะสารสนเทศสื่อและเทคโนโลยีและทักษะชีวิตและอาชีพ (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2559)

การสำรวจสภาพการณ์เด็กและเยาวชนในพื้นที่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่าง รอบปี 2556–2557 พบว่า เด็กไทยขาดความรับผิดชอบทางการเรียน ขาดการดูแลสุขภาพและออกกำลังกายมีทัศนคติที่ไม่ดีต่อ ระบบราชการและการคอร์รัปชันอยู่ในภาวะเครียดทั้งทางร่างกายและสุขภาพจิต มีค่านิยมไม่เหมาะสม เนื่องจากสภาพสังคมแวดล้อมขาดความอบอุ่นในครอบครัว มีเพศสัมพันธ์ก่อนวัยอันควร ปัญหาเกี่ยวข้องกับ การพนันและอบายมุข มีพฤติกรรมก้าวร้าว ใช้ความรุนแรง มีค่านิยมเทคโนโลยี และใช้สื่ออย่างไม่เหมาะสม และปัญหาการออกโรงเรียนกลางคัน ซึ่งปัญหาต่าง ๆ เหล่านี้ล้วนมีสาเหตุมาจากการที่ผู้เรียนอยู่ท่ามกลาง ความเสี่ยงของสังคม ขาดทักษะชีวิตและอาชีพ (มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม, 2558) สอดคล้องกับ รายงานการติดตามเยี่ยมบ้านของเด็กและเยาวชน (บุญมา วิริยะ, 2560) พบว่า เด็กและเยาวชนส่วนหนึ่ง มีการออกจากโรงเรียนกลางคัน สาเหตุมาจากครอบครัวยากจน รายได้ต่ำ การประกอบอาชีพไม่มั่นคง มีการย้ายถิ่นฐาน การทำงานบ่อย เด็กไม่ได้อยู่กับพ่อแม่ ขาดความอบอุ่นและขาดการดูแล เอาใจใส่อย่าง เหมาะสม บางคนเป็นคุณแม่วัยใสอัตราการหนีเรียนสูง ดิตเกม ซึ่งเป็นพฤติกรรมเสี่ยงต่ออันตรายจากยา เสพติด ดังนั้น สถานศึกษา ควรวางแผนการจัดการศึกษาให้สอดคล้องกับสภาพปัญหาและความต้องการ พัฒนาผู้เรียนในบริบทของท้องถิ่นอย่างมีประสิทธิภาพ (กระทรวงมหาดไทย, 2560) นโยบายการจัดการศึกษา โรงเรียนสังกัดกรมส่งเสริมการปกครองส่วนท้องถิ่นทุกแห่งให้ร่นอมนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงไปใช้ เป็นพื้นฐานในการพัฒนาสถานศึกษา เน้นความสำคัญในการเรียนรู้ท้องถิ่น การมีส่วนร่วมของท้องถิ่นใน การจัดการเรียนรู้ เพื่อพัฒนาทักษะของผู้เรียนให้มีภูมิคุ้มกัน มีทักษะการดำรงชีวิตที่ดี มุ่งเน้นให้ประชาชน ในท้องถิ่นเป็นคนดี มีอาชีพสุจริต ก่อเกิดวิสาหกิจชุมชนด้วยความยั่งยืน สามารถดำรงชีวิตอยู่ในท้องถิ่น ได้อย่างมีความสุข ส่งเสริมทักษะชีวิตและอาชีพให้กับผู้เรียนที่ด้อยโอกาสทางการศึกษา เป็นแรงจูงใจให้เด็ก ที่ไม่ได้เรียนต่อมองเห็นโอกาส สร้างแรงบันดาลใจ สร้างพื้นฐานในการประกอบอาชีพในอนาคต เพื่อให้ทันกับ การเปลี่ยนแปลงและพัฒนาทางเศรษฐกิจและสังคม การสร้างความร่วมมือในการจัดการศึกษาจากบุคคลที่มี ส่วนเกี่ยวข้องและภูมิปัญญาท้องถิ่นมาช่วยในการจัดการเรียนรู้เพื่อให้เหมาะกับบริบทของชุมชนจึงเป็นปัจจัย ที่สำคัญของการจัดการศึกษา จากที่กล่าวมา สรุปได้ว่า การจัดการศึกษาจะต้องมุ่งพัฒนาผู้เรียนตามศักยภาพ และความสามารถให้สอดคล้องกับสภาพปัญหาและความต้องการของผู้เรียนและท้องถิ่นตามพระราชบัญญัติ การศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 มาตรา 7 กล่าวถึงการมุ่งปลูกจิตสำนึกของผู้เรียนให้มีความภาคภูมิใจในความเป็นไทยภูมิปัญญาท้องถิ่น ภูมิปัญญาไทยและยึดหลักการจัดการศึกษาให้สังคมมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา ตามมาตรา 8 เพื่อให้ผู้เรียนมีทักษะชีวิตและอาชีพที่เหมาะสม โดยการมีส่วนร่วมของชุมชน ภูมิปัญญาท้องถิ่น ในการจัดการเรียนรู้อย่างมีประสิทธิภาพ

วัตถุประสงค์

1. เพื่อศึกษาสภาพการดำเนินงานการบริหารแบบมีส่วนร่วมของภูมิปัญญาท้องถิ่นในการจัดการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมทักษะชีวิตและอาชีพของผู้เรียนในสถานศึกษา สังกัดกลุ่มการศึกษาท้องถิ่น ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ
2. เพื่อพัฒนารูปแบบการบริหารแบบมีส่วนร่วมของภูมิปัญญาท้องถิ่นในการจัดการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมทักษะชีวิตและอาชีพของผู้เรียนในสถานศึกษา สังกัดกลุ่มการศึกษาท้องถิ่น ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ
3. เพื่อศึกษาผลการทดลองใช้รูปแบบและการปรับปรุง พัฒนารูปแบบการบริหารแบบมีส่วนร่วมของภูมิปัญญาท้องถิ่นในการจัดการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมทักษะชีวิตและอาชีพของผู้เรียนในสถานศึกษา สังกัดกลุ่มการศึกษาท้องถิ่น ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่อง การพัฒนารูปแบบการมีส่วนร่วมในการจัดการเรียนรู้โดยใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นเพื่อส่งเสริมทักษะชีวิตและอาชีพของผู้เรียนในสถานศึกษา สังกัดกลุ่มการศึกษาท้องถิ่น ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ผู้วิจัยได้ใช้หลักการวิจัยและพัฒนา (Research and Development) เป็นหลักโดยมีวิจัยเชิงสำรวจเป็นวิธีรอง

ขอบเขตของการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัย มุ่งพัฒนารูปแบบการบริหารแบบมีส่วนร่วมของภูมิปัญญาท้องถิ่นในการจัดการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมทักษะชีวิตและอาชีพของผู้เรียนในสถานศึกษา สังกัดกลุ่มการศึกษาท้องถิ่นภาคตะวันออกเฉียงเหนือ โดยกำหนดการวิจัยเป็น 3 ระยะ ดังนี้

การวิจัยระยะที่ 1 ศึกษาสภาพการดำเนินงานการบริหารแบบมีส่วนร่วมของภูมิปัญญาท้องถิ่นในการจัดการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมทักษะชีวิตและอาชีพของผู้เรียนในสถานศึกษา สังกัดกลุ่มการศึกษาท้องถิ่นภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

การวิจัยระยะที่ 2 การพัฒนารูปแบบการบริหารแบบมีส่วนร่วมของภูมิปัญญาท้องถิ่นในการจัดการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมทักษะชีวิตและอาชีพของผู้เรียนในสถานศึกษา สังกัดกลุ่มการศึกษาท้องถิ่นภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

การวิจัยระยะที่ 3 ทดลองใช้รูปแบบและการปรับปรุง พัฒนารูปแบบการบริหารแบบมีส่วนร่วมของภูมิปัญญาท้องถิ่นในการจัดการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมทักษะชีวิตและอาชีพของผู้เรียนในสถานศึกษา สังกัดกลุ่มการศึกษาท้องถิ่น ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ผู้วิจัย ได้นำรูปแบบไปทดลองใช้กับโรงเรียนเทศบาลบูรพาพิทยาคารและโรงเรียนเทศบาลบ้านแมต เทศบาลเมืองมหาสารคาม เก็บข้อมูลการวิจัย ตามความคิดเห็นของครู คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ภูมิปัญญาท้องถิ่นและนักเรียน จำนวน 212 คน นำผลการทดลองใช้มาปรับปรุง พัฒนาและเสนอผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 9 คน ประเมินยืนยันประสิทธิภาพรูปแบบ (Connoisseurship)

ตัวแปรที่ทำการศึกษา

1. ตัวแปรต้น ได้แก่ รูปแบบการบริหารแบบมีส่วนร่วมของภูมิปัญญาท้องถิ่นในการจัดการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมทักษะชีวิตและอาชีพของผู้เรียนในสถานศึกษา สังกัดกลุ่มการศึกษาท้องถิ่น ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ
2. ตัวแปรตาม ได้แก่ ผลการทดลองใช้รูปแบบและการปรับปรุง พัฒนารูปแบบการบริหารแบบมีส่วนร่วมของภูมิปัญญาท้องถิ่นในการจัดการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมทักษะชีวิตและอาชีพของผู้เรียนในสถานศึกษา สังกัดกลุ่มการศึกษาท้องถิ่น ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ดังนี้

2.1 ระดับการพัฒนาารูปแบบการบริหารแบบมีส่วนร่วมของภูมิปัญญาท้องถิ่น ในการจัดการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมทักษะชีวิตและอาชีพของผู้เรียนในสถานศึกษาสังกัดกลุ่มการศึกษาท้องถิ่น ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

2.2 ประสิทธิภาพรูปแบบการบริหารแบบมีส่วนร่วมของภูมิปัญญาท้องถิ่นในการจัดการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมทักษะชีวิตและอาชีพของผู้เรียนในสถานศึกษาสังกัดกลุ่มการศึกษาท้องถิ่น ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย แยกเป็น 3 ระยะตามกระบวนการวิจัย ดังนี้

ระยะที่ 1 ได้แก่ แบบสัมภาษณ์ จำนวน 1 ฉบับแบบตรวจสอบรายการ (Checklists) จำนวน 1 ฉบับ ค่า IOC อยู่ระหว่าง 0.80-1.00

ระยะที่ 2 ได้แก่ เอกสารการอภิปรายระดมสมองผู้เชี่ยวชาญ (Brainstorming) ร่างคู่มือรูปแบบและแบบประเมินประสิทธิภาพรูปแบบ (Connoisseurship) จำนวน 1 ฉบับ ค่า IOC เท่ากับ 1.00 รูปแบบมีประสิทธิภาพอยู่ในระดับมาก

ระยะที่ 3 ได้แก่ คู่มือรูปแบบ จำนวน 1 เล่ม แบบสอบถามความคิดเห็น จำนวน 2 ฉบับ ได้แก่ ฉบับที่ 1 แบบสอบถามความคิดเห็นเกี่ยวกับระดับการพัฒนาารูปแบบการบริหารแบบมีส่วนร่วมของภูมิปัญญาท้องถิ่นในการจัดการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมทักษะชีวิตและอาชีพของผู้เรียนในสถานศึกษา สังกัดกลุ่มการศึกษาท้องถิ่น ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ด้านการบริหารแบบมีส่วนร่วม ค่า IOC อยู่ระหว่าง 0.60-1.00 ค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ .927 ฉบับที่ 2 แบบสอบถามความคิดเห็นเกี่ยวกับระดับการพัฒนาารูปแบบการบริหารแบบมีส่วนร่วมของภูมิปัญญาท้องถิ่นในการจัดการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมทักษะชีวิตและอาชีพของผู้เรียนในสถานศึกษา สังกัดกลุ่มการศึกษาท้องถิ่น ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ด้านการจัดการเรียนรู้ ค่า IOC อยู่ระหว่าง 0.80-1.00 ค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ .920 แบบประเมินประสิทธิภาพรูปแบบ (Connoisseurship) จำนวน 1 ฉบับ ค่า IOC เท่ากับ 1.00

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ระยะที่ 1 แบบตรวจสอบรายการ (Checklists) นำไปเก็บข้อมูลจากผู้บริหารสถานศึกษา และครู จำนวน 204 คน สถานศึกษาสังกัดกลุ่มการศึกษาท้องถิ่น ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ตามสัดส่วนของฐานะต้นสังกัด โดยส่งแบบตรวจสอบรายการทางไปรษณีย์

1. องค์การบริหารส่วนจังหวัด 21 แห่ง 63 คน
2. เทศบาลนคร 12 แห่ง 36 คน
3. เทศบาลเมือง 14 แห่ง 42 คน
4. เทศบาลตำบล 21 แห่ง 63 คน

ผู้วิจัย ดำเนินการสัมภาษณ์ด้วยตนเอง โดยสัมภาษณ์ผู้บริหารสถานศึกษาสถานศึกษาที่มีวิธีปฏิบัติเป็นเลิศ (Best Practice) ด้านการบริหารแบบมีส่วนร่วมของภูมิปัญญาท้องถิ่นในการจัดการเรียนรู้และภูมิปัญญาท้องถิ่น จำนวน 5 คน และสัมภาษณ์ภูมิปัญญาท้องถิ่น จำนวน 5 คน

ระยะที่ 2 ผู้วิจัย รวบรวมข้อมูลการอภิปรายระดมสมองของผู้เชี่ยวชาญ ประกอบด้วย

1. ผู้บริหารการศึกษา จำนวน 1 คน
2. อาจารย์มหาวิทยาลัย จำนวน 1 คน
3. ผู้บริหารสถานศึกษา จำนวน 2 คน
4. ครู จำนวน 3 คน

5. คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน จำนวน 3 คน

6. ภูมิปัญญาท้องถิ่น จำนวน 3 คน

นำข้อมูลมาเรียบเรียง กำหนดร่างรูปแบบการบริหารแบบมีส่วนร่วมของภูมิปัญญาท้องถิ่นในการจัดการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมทักษะชีวิตและอาชีพของผู้เรียนในสถานศึกษา สังกัดกลุ่มการศึกษาท้องถิ่น ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ นำเสนอผู้เชี่ยวชาญประเมินประสิทธิภาพรูปแบบ (Connoisseurship) จำนวน 9 คน ประเมินประสิทธิภาพรูปแบบก่อนนำไปทดลองใช้

ระยะที่ 3 ผู้วิจัย ได้นำรูปแบบไปทดลองใช้กับโรงเรียนเทศบาลบูรพาพิทยาคารและโรงเรียนเทศบาลบ้านแมต เทศบาลเมืองมหาสารคาม นำแบบสอบถามไปเก็บข้อมูลการวิจัย จากกลุ่มผู้ให้ข้อมูล จำนวน 212 คน ดังนี้

1. ครู จำนวน 29 คน

2. คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน จำนวน 20 คน

3. ภูมิปัญญาท้องถิ่น จำนวน 18 คน

4. นักเรียน จำนวน 145 คน

นำผลการทดลองใช้มาปรับปรุง พัฒนาและเสนอผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 9 คน ประเมินยืนยันประสิทธิภาพรูปแบบ (Connoisseurship)

การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยใช้เครื่องมือคอมพิวเตอร์ทำการวิเคราะห์ค่าเฉลี่ย (Mean) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) แปลความหมายตามเกณฑ์ (บุญชม ศรีสะอาด, 2554) การอภิปรายระดมสมองและข้อเสนอแนะเพิ่มเติมโดยใช้วิธีวิเคราะห์เนื้อหา

สรุปผลและอภิปรายผล

การวิจัย เรื่อง การพัฒนารูปแบบการมีส่วนร่วมในการจัดการเรียนรู้โดยใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นเพื่อส่งเสริมทักษะชีวิตและอาชีพของผู้เรียนในสถานศึกษา สังกัดกลุ่มการศึกษาท้องถิ่น ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ดังนี้

1. ผลการศึกษาสภาพการดำเนินงานการบริหารแบบมีส่วนร่วมของภูมิปัญญาท้องถิ่นในการจัดการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมทักษะชีวิตและอาชีพของผู้เรียนในสถานศึกษา สังกัดกลุ่มการศึกษาท้องถิ่น ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

1.1 ระดับสภาพการดำเนินงานการบริหารแบบมีส่วนร่วมของภูมิปัญญาท้องถิ่นในการจัดการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมทักษะชีวิตและอาชีพของผู้เรียนในสถานศึกษา สังกัดกลุ่มการศึกษาท้องถิ่น ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ตามความคิดเห็นของผู้บริหารสถานศึกษาและครู พบว่า สภาพการดำเนินงานที่มีค่าเฉลี่ยร้อยละสูงสุด คือ สถานศึกษาสนับสนุนให้ครูนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในการจัดการเรียนรู้ คือ อบรม สัมมนาและศึกษาดูงานสำหรับครู คิดเป็นร้อยละ 91 รองลงมา คือ สถานศึกษากำหนดกิจกรรมพัฒนาทักษะชีวิตนักเรียนที่ต้องแก้ไขให้สอดคล้องกับบริบทของนักเรียนและท้องถิ่น คือ กิจกรรมหลักเลี้ยงสิ่งเสพติด กิจกรรมส่งเสริมอาชีพ คิดเป็นร้อยละ 83 และอาชีพที่ใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่น คือ เกษตรพอเพียง คิดเป็นร้อยละ 82 ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากสถานศึกษาส่วนใหญ่ นำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในการจัดการเรียนการสอน โดยเฉพาะการรณรงค์ป้องกันปัญหายาเสพติดในสถานศึกษาและการส่งเสริมการทำเกษตรพอเพียงในสถานศึกษาตามแนวคิดหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ซึ่งเป็นอาชีพหลักของประชาชนในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ สอดคล้องกับงานวิจัยของ สมพงษ์ ลอยลม (2547) ได้ทำการวิจัย เรื่อง การนำภูมิปัญญาท้องถิ่นสู่การพัฒนา

หลักสูตรสถานศึกษาของโรงเรียนประถมศึกษา อำเภอหนองม่วงไข่ จังหวัดแพร่ผลการวิจัย พบว่า ครูผู้สอนที่ได้นำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาพัฒนาการเรียนการสอนและได้รับความรู้จากการสอบถามผู้เชี่ยวชาญ การศึกษาจากเอกสาร รวมทั้งงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง และสถานศึกษาส่งเสริมให้ครูเข้ารับการอบรม สัมมนาและศึกษาดูงาน

1.2 ผลการสัมภาษณ์สถานศึกษาที่มีวิธีปฏิบัติที่เป็นเลิศ (Best Practice) และภูมิปัญญาท้องถิ่นด้านการบริหารแบบมีส่วนร่วมของภูมิปัญญาท้องถิ่นในการจัดการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมทักษะชีวิตและอาชีพของผู้เรียนในสถานศึกษา สังกัดกลุ่มการศึกษาท้องถิ่น ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ โดยสัมภาษณ์ผู้บริหารสถานศึกษาและภูมิปัญญาท้องถิ่น พบว่า ภูมิปัญญาท้องถิ่นที่นำมาใช้ในการจัดการเรียนรู้ส่วนใหญ่เกี่ยวกับเกษตรพอเพียง การปลูกพืชผักสมุนไพร งานประดิษฐ์ต่าง ๆ และการทำของกิน ของใช้เพื่อพัฒนาผู้เรียนตามความถนัดและความสนใจ และเป็นไปวิถีชีวิตของคนในท้องถิ่น โดยการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองและชุมชนสถานศึกษาได้บูรณาการหลักสูตรการเรียนรู้และมีโครงการกิจกรรมในแผนพัฒนาการศึกษาผลการสัมภาษณ์ภูมิปัญญาท้องถิ่น พบว่า ความร่วมมือที่สำคัญ คือ การเป็นศูนย์การเรียนรู้หรือแหล่งเรียนรู้ที่ครู นักเรียนไปศึกษาดูงาน เป็นวิทยากรถ่ายทอดความรู้และฝึกทักษะการเรียนรู้ให้กับผู้เรียน และได้เข้าไปมีส่วนร่วมในการจัดการเรียนการสอนในสถานศึกษาเป็นบางครั้ง แต่ยังไม่มีความต่อเนื่องในการพัฒนา ข้อจำกัด คือระยะเวลาในการฝึกทักษะไม่เพียงพอบางทักษะอาชีพต้องใช้ต้นทุนในการผลิตสูง สถานศึกษาต้องจัดสรรงบประมาณให้เพียงพอ สอดคล้องกับงานวิจัยของ สุนทร อองกุลนะ (2547) ได้ทำการวิจัย เรื่อง การนำภูมิปัญญาชาวบ้านมาใช้ในการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นของโรงเรียนประถมศึกษา อำเภอพิชัย จังหวัดอุตรดิตถ์ พบว่า หลักสูตรท้องถิ่น ภูมิปัญญาชาวบ้านที่ผู้รู้มีนำมาสอนในโรงเรียนส่วนใหญ่ ได้แก่ งานสานเครื่องใช้ การเรียนรู้ประโยชน์ของพืชสมุนไพร การทำขนม งานใบตอง แนวทางการพัฒนา คือ โรงเรียนควรสร้างความเข้าใจกับชุมชน ให้ชุมชนมีส่วนร่วมกำหนดนโยบาย วางแผนพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น และจัดกิจกรรมการเรียนการสอนร่วมกับครู ส่วนชุมชนควรสนับสนุนปัจจัยต่าง ๆ และประสานงานหรือเสนอความต้องการให้โรงเรียนทราบสอดคล้องนโยบายการส่งเสริมของกรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่นที่เปิดโอกาสและให้อิสระแก่โรงเรียนท้องถิ่นในการปรับปรุงหลักสูตร ให้สอดคล้องกับพื้นที่เพื่อสร้างเอกลักษณ์ อัตลักษณ์ที่แตกต่างจากโรงเรียนอื่น ทั้งนี้ เพื่อแก้ปัญหาหลักสูตรการจัดการศึกษาที่ถูกกำหนดจากส่วนกลาง (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ (2559)

2. ผลการพัฒนาแบบการบริหารแบบมีส่วนร่วมของภูมิปัญญาท้องถิ่นในการจัดการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมทักษะชีวิตและอาชีพของผู้เรียนในสถานศึกษา สังกัดกลุ่มการศึกษาท้องถิ่น ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ พบว่า โครงสร้างรูปแบบ เรียกชื่อย่อว่า “POSE-PL” ประกอบด้วย 4 ส่วน ดังนี้

- ส่วนที่ 1 หลักการ (Principles =P)
- ส่วนที่ 2 วัตถุประสงค์ (Objective=O)
- ส่วนที่ 3 สารสำคัญ (Summary=S)
- ส่วนที่ 4 องค์ประกอบ (Element) มี 2 องค์ประกอบ ดังนี้

องค์ประกอบที่ 1 การบริหารแบบมีส่วนร่วม (Participatory management) แยกเป็น 5 ด้าน คือ ด้านการกำหนดนโยบาย (Policy) ด้านการจัดแหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่น (Local Learning center) ด้านการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น (Local curriculum development) ด้านการส่งเสริมความร่วมมือ (Participations) และด้านการติดตาม ประเมินผล (Evaluation)

องค์ประกอบที่ 2 การจัดการเรียนรู้ (Learning) คือ การจัดการเรียนรู้ทักษะชีวิตและอาชีพนักเรียน แยกเป็น 2 ด้าน คือ ด้านการป้องกันแก้ไขปัญหายาเสพติดและเพศศึกษา และด้านทักษะอาชีพในท้องถิ่น ได้แก่ งานสมุนไพรและเกษตรพอเพียง งานประดิษฐ์ หัตถกรรม และงานอาหาร

รูปแบบการบริหารแบบมีส่วนร่วมของภูมิปัญญาท้องถิ่นในการจัดการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมทักษะชีวิต และอาชีพของผู้เรียนในสถานศึกษาสังกัดกลุ่มการศึกษาท้องถิ่น ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ มีประสิทธิภาพ สำหรับนำไปทดลองใช้ อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{x} = 4.71$, S.D. = 0.51) แสดงว่า รูปแบบมีประสิทธิภาพ เหมาะสมสำหรับนำไปทดลองใช้ ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากจากรูปแบบ ได้พัฒนาขึ้น จากการประชุมระดมสมอง ผู้เชี่ยวชาญที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษา การจัดการเรียนการสอนโดยใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่น ซึ่งสังเคราะห์ จากเอกสาร แนวคิดและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ข้อมูลสภาพการดำเนินงานของสถานศึกษา ในสังกัดกลุ่ม การศึกษาท้องถิ่น ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ รวมทั้งแนวทางการพัฒนาของสถานศึกษาที่มีวิธีปฏิบัติที่เป็นเลิศ (Best Practice) ด้านการบริหารแบบมีส่วนร่วมของภูมิปัญญาท้องถิ่นในการจัดการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมทักษะชีวิต และอาชีพของผู้เรียนและข้อมูลการมีส่วนร่วมของภูมิปัญญาท้องถิ่นที่ได้จากการสัมภาษณ์ ให้สอดคล้องกับ บริบทของสถานศึกษาและนโยบายการพัฒนา จึงส่งผลให้รูปแบบการบริหารแบบมีส่วนร่วมของภูมิปัญญา ท้องถิ่นในการจัดการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมทักษะชีวิตและอาชีพของผู้เรียนในสถานศึกษา สังกัดกลุ่มการศึกษา ท้องถิ่น ภาคตะวันออกเฉียงเหนือโดยภาพรวม มีประสิทธิภาพอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{x} = 4.71$, S.D. = 0.51) สอดคล้องกับงานวิจัยของ ประหยัด สุขสำราญ (2556) ทำการวิจัย เรื่อง รูปแบบการบริหารแบบมีส่วนร่วม ในการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ผลการวิจัยพบว่า องค์ประกอบของรูปแบบด้านหลักการ วัตถุประสงค์ กลไกการดำเนินงาน วิธีดำเนินการประเมินผลและเงื่อนไขความสำเร็จ มีความเหมาะสม อยู่ในระดับมากที่สุดสอดคล้องกับงานวิจัยของ จิตตวดี ทองทั่ว (2554) ทำการวิจัย เรื่อง การพัฒนารูปแบบ การมีส่วนร่วมของชุมชนสำหรับจัดกิจกรรมการศึกษาตลอดชีวิตในสถานศึกษา พบว่า ชุมชนมีส่วนร่วม ศึกษาข้อมูลพื้นฐาน การระดมความคิดเห็น การวางแผนการดำเนินงานการจัดกิจกรรมการศึกษา ตลอดชีวิต ในสถานศึกษาที่สอดคล้องกับสภาพปัญหาและความต้องการของชุมชน

3. ผลการทดลองใช้รูปแบบและการปรับปรุง พัฒนารูปแบบการบริหารแบบมีส่วนร่วมของภูมิปัญญา ท้องถิ่นในการจัดการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมทักษะชีวิตและอาชีพของผู้เรียนในสถานศึกษาสังกัดกลุ่มการศึกษา ท้องถิ่น ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

3.1 ระดับการพัฒนาแบบการบริหารแบบมีส่วนร่วมของภูมิปัญญาท้องถิ่นในการจัดการเรียนรู้ เพื่อส่งเสริมทักษะชีวิตและอาชีพของผู้เรียนในสถานศึกษาสังกัดกลุ่มการศึกษาท้องถิ่น ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ด้านการบริหารจัดการแบบมีส่วนร่วมตามความคิดเห็นของครู คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานและ ภูมิปัญญาท้องถิ่นโดยภาพรวม พบว่า มีระดับการพัฒนาอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{x} = 4.51$, S.D. = 0.52) ทั้งนี้ อาจเนื่องมาจากด้านการกำหนดนโยบาย รูปแบบการพัฒนาสอดคล้องกับนโยบายการส่งเสริมการมีส่วนร่วม ในการจัดการศึกษา มีโครงการกิจกรรมพัฒนาการจัดการเรียนรู้ให้นักเรียนมีทักษะอาชีพตามความถนัดและ ความสนใจ รวมทั้งมีการแต่งตั้งผู้รับผิดชอบการพัฒนาโครงการ กิจกรรมตามแผนปฏิบัติการประจำปีการศึกษา ด้านการจัดแหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่น สถานศึกษาได้จัดแหล่งเรียนรู้ส่งเสริมทักษะงานสมุนไพรและ เกษตรพอเพียง แหล่งเรียนรู้ส่งเสริมทักษะด้านอาหารให้นักเรียนฝึกปฏิบัติตามหลักสูตรแหล่งเรียนรู้ส่งเสริม ทักษะด้านงานประดิษฐ์ หัตถกรรม เช่น ทอผ้า ประดิษฐ์ ทอเสื่ออก และได้จัดทำทำเนียบแหล่งเรียนรู้ทั้งใน สถานศึกษาและชุมชนเพื่อสะดวกต่อการประสานงาน ด้านการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น ครูได้การจัดทำ หลักสูตรกิจกรรมชุมนุมตามความถนัดและความสนใจของผู้เรียน หลักสูตรท้องถิ่นที่สอดคล้องกับสภาพปัญหา และความต้องการของผู้เรียนและท้องถิ่น สอดคล้องกับ หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 ที่กำหนดกิจกรรมที่มุ่งพัฒนาความมีระเบียบวินัย ความเป็นผู้นำ ผู้ตามที่ดี มีความรับผิดชอบ การทำงาน ร่วมกัน การรู้จักแก้ปัญหา การตัดสินใจที่เหมาะสม มีเหตุผล การช่วยเหลือแบ่งปันกัน เอื้ออาทร และ สมานฉันท์โดยจัดให้สอดคล้องกับความสามารถ ความถนัด และความสนใจของผู้เรียน ให้ผู้เรียนได้ปฏิบัติ

ด้วยตนเองในทุกขั้นตอน ได้แก่ การศึกษาวิเคราะห์ วางแผน ปฏิบัติตามแผน ประเมินและปรับปรุงการทำงาน เน้นการทำงานร่วมกันเป็นกลุ่มตามความเหมาะสมและสอดคล้องกับวุฒิภาวะของผู้เรียน บริบทของสถานศึกษา และท้องถิ่น (กระทรวงศึกษาธิการ, 2554) ด้านการส่งเสริมความร่วมมือ สถานศึกษาได้สร้างเครือข่ายความร่วมมือการพัฒนาการเรียนรู้อย่างเป็นระบบและประสานความร่วมมือกับวิทยากรเพื่อสร้างเครือข่ายการพัฒนาที่ชัดเจน ส่งเสริมให้ชุมชนและภูมิปัญญาท้องถิ่นมีส่วนร่วมในการดำเนินโครงการการประชุมวางแผนพัฒนาการศึกษาโดยความร่วมมือของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ชุมชน ภูมิปัญญาท้องถิ่น สอดคล้องกับ เมตต์ เมตต์การุณจิต (2547) แนวคิดการให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา คือ มีส่วนร่วมในการกำหนดนโยบาย การจัดทำหลักสูตร การกำกับ ติดตามการทำงานของสถานศึกษาและการระดมสรรพกำลังสำหรับการพัฒนาสถานศึกษา สอดคล้องกับ สุวิชา วิริยะมานุวงศ์ (2554) ทำการวิจัย เรื่อง การวิจัยและพัฒนารูปแบบการมีส่วนร่วมของสถานศึกษากับชุมชนในการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน พบว่า รูปแบบการมีส่วนร่วมของสถานศึกษากับชุมชนในการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานที่ทำให้สถานศึกษากับชุมชนมีส่วนร่วมมากขึ้น คือ สถานศึกษานำชุมชนเข้ามาร่วมในกิจกรรมของโรงเรียนให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาและสถานศึกษาเข้าร่วมกิจกรรมของชุมชน ร่วมมือจัดกิจกรรมตามที่ชุมชนต้องการหรือร้องขอ เช่น เป็นวิทยากรให้ชุมชน เป็นคณะกรรมการเป็นที่ปรึกษาของชุมชนหรือหน่วยงานในชุมชน ส่วนด้านการติดตาม ประเมินผล สถานศึกษาได้แต่งตั้งคณะกรรมการติดตามประเมินผลการพัฒนาทักษะชีวิตและอาชีพนักเรียน และติดตามประเมินผลการดำเนินโครงการ กิจกรรมที่กำหนด สรุปผลการดำเนินงานและนำมาปรับปรุงพัฒนาให้มีประสิทธิภาพต่อการจัดการเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง สอดคล้องกับ สุวิมล โพธิ์กลิ่น (2549) ขั้นตอน กระบวนการแบบมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา คือ การวิเคราะห์ปัญหา การระบุเป้าหมาย การจัดทำแผน การจัดทำงบประมาณการปฏิบัติ การประเมินผลและการรายงานผลการปฏิบัติเพื่อนำไปปรับปรุงพัฒนาต่อไป จากเหตุผลดังกล่าว จึงส่งผลให้ระดับการพัฒนาแบบการมีส่วนร่วมของภูมิปัญญาท้องถิ่นในการจัดการเรียนรู้อย่างมีประสิทธิภาพต่อทักษะชีวิตและอาชีพของผู้เรียนในสถานศึกษา สังกัดกลุ่มการศึกษาท้องถิ่น ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ด้านการบริหารจัดการแบบมีส่วนร่วมโดยรวม มีการพัฒนาอยู่ในระดับมากที่สุด

3.2. ระดับการพัฒนาแบบการมีส่วนร่วมของภูมิปัญญาท้องถิ่นในการจัดการเรียนรู้อย่างมีประสิทธิภาพต่อทักษะชีวิตและอาชีพของผู้เรียนในสถานศึกษา สังกัดกลุ่มการศึกษาท้องถิ่น ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ด้านการจัดการเรียนรู้อย่างมีประสิทธิภาพ พบว่า มีการพัฒนาอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{x} = 4.52$, S.D. = 0.66) ทั้งนี้เนื่องจาก จาก ด้านการป้องกัน แก้ไขปัญหา ยาเสพติดและเพศศึกษา นักเรียนสามารถบอกโทษหรืออันตรายที่เกิดจากยาเสพติดเป็นอย่างดี และนักเรียนได้รับความรู้เกี่ยวกับการป้องกัน แก้ไขปัญหาเพศศึกษา ผ่านกิจกรรมการเรียนรู้ที่เหมาะสมจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้องโดยตรง นักเรียนให้ความสำคัญและตระหนักในการปฏิบัติตัวให้เหมาะสมตามวัยและวุฒิภาวะ สามารถวิเคราะห์พฤติกรรมเรื่องเพศที่เหมาะสมของเพศชายและเพศหญิงและแยกแยะระหว่างหน้าที่ของตนเองและพฤติกรรมเสี่ยงที่ต้องหลีกเลี่ยงได้ หลังจากการได้รับการพัฒนานักเรียนยังรู้จักป้องกันตนเอง ด้วยการปฏิเสธการทดลองใช้ยาเสพติดทุกชนิด หลีกเลี่ยงการคบเพื่อนที่ยุ่งเกี่ยวกับยาเสพติดและไม่ไปอยู่ในสถานที่ที่เสี่ยงต่อพฤติกรรมเสี่ยงทางเพศ จึงส่งผลให้ด้านการป้องกัน แก้ไขปัญหา ยาเสพติดและเพศศึกษาโดยภาพรวม พบว่า มีการพัฒนาอยู่ในระดับมากที่สุด สอดคล้องกับผลการศึกษาคำปรึกษาเกี่ยวกับทักษะชีวิต (Life Skills Counseling) เพื่อป้องกันพฤติกรรมที่เป็นปัญหาในวัยรุ่น 4 เรื่องด้วยกัน คือ การระมัดระวัง ในเรื่องการมีเพศสัมพันธ์ และการตั้งครภคโดยไม่ตั้งใจ การใช้ยาเสพติดหรือการดื่มแอลกอฮอล์ การสูบบุหรี่ ปัญหาความเครียด การถูกทอดทิ้งจากสังคมที่มารดาที่เป็นวัยรุ่น โดยใช้โปรแกรมการให้คำปรึกษาทักษะชีวิต (Life Skills Counseling) เพื่อให้เกิดทักษะใหม่ ๆ กับวัยรุ่น พบว่า วัยรุ่นมีพฤติกรรมป้องกันการตั้งครภคโดยไม่ตั้งใจ ความเครียดและการถูกสังคมทอดทิ้ง พฤติกรรมการสูบบุหรี่

และในเรื่องของการใช้ยาและเครื่องตีมแอลกอฮอล์ลดลง การใช้ยาอย่างเหมาะสมและรู้จักวิธีการหลีกเลี่ยง (Gilchrist and other, 1987) ด้านทักษะอาชีพในท้องถิ่นโดยภาพรวม พบว่า มีการพัฒนาอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.52$, S.D. = 0.66) ทั้งนี้อาจเนื่องมาจาก นักเรียนมีความรู้เกี่ยวกับการปฏิบัติอาชีพในท้องถิ่น สามารถศึกษาเรียนรู้การปฏิบัติอาชีพที่ชอบได้จากวิทยากรภูมิปัญญาท้องถิ่นได้ตรงกับความสนใจและสามารถศึกษาค้นคว้าข้อมูลเกี่ยวกับภูมิปัญญาท้องถิ่นจากแหล่งเรียนรู้ต่าง ๆ ได้หลากหลาย นักเรียนมีความภาคภูมิใจในความสามารถและผลงานด้านอาชีพที่ปฏิบัติ สามารถเลือกที่จะศึกษาเรียนรู้ในสิ่งที่ตนเองชอบได้อย่างเหมาะสมวางแผนการเรียนรู้ร่วมกับครูและกลุ่มเพื่อนและสร้างองค์ความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นได้ จากการฝึกทักษะอาชีพตามหลักสูตรที่สถานศึกษากำหนด ทำให้นักเรียนมีทักษะอาชีพงานหัตถกรรม เช่น การประดิษฐ์ การถักทอหรืองานจักรสาน อาชีพเกษตรพอเพียง สามารถนำทักษะด้านอาชีพไปใช้ปฏิบัติในครอบครัว ตามที่ตนเองถนัดและความสนใจ จึงส่งผลให้ด้านทักษะอาชีพในท้องถิ่นโดยภาพรวม พบว่า มีการพัฒนาอยู่ในระดับมากที่สุดสอดคล้องกับงานวิจัยของ วีรศักดิ์ เสียบสื่อตระกูล (2548) ทำการวิจัย เรื่อง การศึกษารูปแบบกิจกรรมส่งเสริมอาชีพอิสระเพื่อการมีรายได้ระหว่างเรียนในโรงเรียนมัธยมศึกษา กรมสามัญศึกษา จังหวัดชัยนาท พบว่า การจัดกิจกรรมส่งเสริมอาชีพอิสระเพื่อการมีรายได้ระหว่างเรียนต้องจัดให้เหมาะสมกับสภาพเวลากำลังและความสามารถของนักเรียน สอดคล้องกับงานวิจัยของ วรณิภา ทันทเที่ยง (2550) ได้ศึกษาแนวทางการจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาอาชีพ : กรณีศึกษาศูนย์การเรียนรู้ชุมชนชาวไทยภูเขาแม่ฟ้าหลวง บ้านห้วยวอก จังหวัดเชียงใหม่ พบว่า การจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาอาชีพต้องสำรวจความต้องการในการเรียน จัดทำหลักสูตรท้องถิ่นเชิงบูรณาการ มุ่งเน้นการฝึกปฏิบัติจริง การวัดและประเมินผลตามสภาพจริง มีการติดตามผลการดำเนินงานเพื่อให้เกิดการเรียนรู้ตามวัตถุประสงค์

ผู้เชี่ยวชาญยืนยันประสิทธิภาพรูปแบบการบริหารแบบมีส่วนร่วมของภูมิปัญญาท้องถิ่นในการจัดการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมทักษะชีวิตและอาชีพของผู้เรียนในสถานศึกษาสังกัดกลุ่มการศึกษาท้องถิ่น ภาคตะวันออกเฉียงเหนือมีประสิทธิภาพสอดคล้องเหมาะสมสำหรับการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง ค่าดัชนีความสอดคล้องเหมาะสมเท่ากับ 1.00 และมีข้อเสนอแนะ คือ การพัฒนาทักษะอาชีพ ควรขยายผลการพัฒนาสู่เยาวชน ชุมชนให้เกิดการพัฒนาที่ยั่งยืน ควรส่งเสริมการเพิ่มผลผลิตและการตลาดสู่ความเป็นมาตรฐานของผลิตภัณฑ์ ควรกำหนดขอบข่ายอาชีพให้หลากหลายยิ่งขึ้น สร้างเครือข่ายการพัฒนาสู่สถานศึกษาอื่น ๆ เพื่อแลกเปลี่ยนเรียนรู้และสร้างเจตคติต่อการประกอบอาชีพเพิ่มรายได้หรือลดรายจ่ายที่ไม่จำเป็นของครอบครัว และควรเปิดคลินิกพัฒนาคุณภาพชีวิตรอบด้านของนักเรียน สอดคล้องกับงานวิจัยของ สมปอง มาตรฐาน (2554) ได้ประเมินโครงการจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาอาชีพตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงสำหรับนักเรียนระดับมัธยมศึกษา ข้อเสนอแนะ คือ ควรจัดกิจกรรมส่งเสริมอาชีพเยาวชนออกสู่ชุมชนในเขตบริการของสถานศึกษา ควรสร้างเครือข่ายความร่วมมือในการพัฒนาในสถานศึกษา ชุมชน สถาบันอื่น ๆ เพื่อสนับสนุนงบประมาณ วิทยากร เครือข่ายการตลาด ควรฝึกอาชีพนักเรียนอย่างต่อเนื่องสู่ทักษะอาชีพที่สูงขึ้น

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะทั่วไป

จากผลการวิจัยครั้งนี้ แสดงให้เห็นว่า รูปแบบการบริหารแบบมีส่วนร่วมของภูมิปัญญาท้องถิ่นในการจัดการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมทักษะชีวิตและอาชีพของผู้เรียนในสถานศึกษา กลุ่มการศึกษาท้องถิ่น ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ สามารถนำไปพัฒนาพฤติกรรมด้านการป้องกันแก้ไขปัญหายาเสพติดและเพศศึกษา และนำไปพัฒนา

ทักษะอาชีพของนักเรียนได้สอดคล้องกับสภาพปัญหาและความต้องการของผู้เรียนและท้องถิ่น ควรนำรูปแบบไปประยุกต์ใช้ในการพัฒนาอย่างต่อเนื่องและเผยแพร่สำหรับเป็นแนวทางการพัฒนากับสถานศึกษาสังกัดอื่น ๆ

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรศึกษารูปแบบการพัฒนาอาชีพนักเรียนโดยใช้รัฐภูมิปัญญาท้องถิ่นเฉพาะด้านเพื่อพัฒนาผลิตภัณฑ์สู่นวัตกรรมการตลาดที่ได้มาตรฐานให้เป็นอาชีพกระตุ้นเศรษฐกิจในชุมชน
2. ควรศึกษารูปแบบการส่งเสริมทักษะการแก้ไขปัญหาการปรับตัวของวัยรุ่นตามกระแสความเปลี่ยนแปลงของเทคโนโลยีในปัจจุบันและสภาวะเศรษฐกิจตกต่ำในสถานศึกษาสังกัดกลุ่มการศึกษาท้องถิ่นภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

เอกสารอ้างอิง

- กระทรวงมหาดไทย. (2560). *โรงเรียนพอเพียงท้องถิ่น : LSS: Local Sufficiency School*. กรุงเทพมหานคร: กระทรวงมหาดไทย.
- กระทรวงศึกษาธิการ. (2554). *นโยบายและกรอบทิศทางการพัฒนาการบริหารจัดการและการจัดการศึกษาของ สพฐ. ประจำปีงบประมาณ พ.ศ.2554*. กรุงเทพมหานคร: ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย จำกัด.
- จิตตวดี ทองทั่ว. (2554). *การพัฒนาารูปแบบการมีส่วนร่วมของชุมชนสำหรับจัดกิจกรรมการศึกษาตลอดชีวิตในสถานศึกษา : การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม* (วิทยานิพนธ์ปริญญาดุษฎีบัณฑิต). จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, กรุงเทพมหานคร.
- บุญชม ศรีสะอาด. (2554). *สถิติวิจัยการศึกษา*. กรุงเทพมหานคร: เนติกุล.
- บุญมา วิริยะ. (2560). *รายงานผลการปฏิบัติการโครงการเรียนการสอน ติดตามสังเกตพฤติกรรมและความช่วยเหลือเด็กด้อยโอกาสในเขตเทศบาลเมืองมหาสารคาม 30 ชุมชน* (อัตลำนานา). มหาสารคาม: เทศบาลเมืองมหาสารคาม.
- ประหยัด สุขสำราญ. (2556). *รูปแบบการบริหารแบบมีส่วนร่วมในการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน*. (วิทยานิพนธ์ปริญญาครุศาสตรดุษฎีบัณฑิต). มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี, อุบลราชธานี.
- มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม. (2558). *สรุปข้อมูลสภาวะการณ์เด็กและเยาวชนภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่าง ปี 2557-2558 : Child Watch 2015-2016*. มหาสารคาม: มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม.
- เมตต์ เมตต์การุณจิต. (2547). *การบริหารจัดการศึกษาแบบมีส่วนร่วม*. กรุงเทพมหานคร: บัณฑิตพัฒน.
- วรรณภา ทันเที่ยง. (2550). *แนวทางการจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาอาชีพ กรณีศึกษาคูณย์เรียนรู้ชุมชนชาวไทยภูเขา แม่ฟ้าหลวง บ้านห้วยวอก จังหวัดเชียงใหม่*. (การค้นคว้าแบบอิสระปริญญาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต). มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, เชียงใหม่.
- วีรศักดิ์ เลียบสื่อตระกูล. (2548). *รูปแบบกิจกรรมส่งเสริมอาชีพอิสระเพื่อการมีรายได้ระหว่างเรียนในโรงเรียนมัธยมศึกษา กรมสามัญศึกษา จังหวัดชัยนาท*. (วิทยานิพนธ์ปริญญาครุศาสตรมหาบัณฑิต). มหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์. นครสวรรค์.

- สมปอง มาตย์แทน. (2554). รายงานผลการประเมินโครงการจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาอาชีพตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงสำหรับนักเรียนระดับมัธยมศึกษา โรงเรียนเทศบาลบ้านสองนางใย ปีการศึกษา 2554 (เอกสารอัดสำเนา). มหาสารคาม: เทศบาลเมืองมหาสารคาม.
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2559). การพัฒนารูปแบบการจัดกระบวนการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างทักษะในศตวรรษที่ 21 ผ่านกิจกรรมลดเวลาเรียน เพิ่มเวลารู้ของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. กรุงเทพมหานคร: สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา.
- สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2559). แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 12 พ.ศ. 2560–2564. กรุงเทพมหานคร: สำนักนายกรัฐมนตรี.
- สำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ. (2559). แผนพัฒนาการศึกษาของกระทรวงศึกษาธิการฉบับที่ 12 (พ.ศ. 2560–2564). กรุงเทพมหานคร: สำนักนโยบายและยุทธศาสตร์.
- สุนทร อองกุลนะ. (2547). การนำภูมิปัญญาชาวบ้าน มาใช้ในการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นของโรงเรียนประถมศึกษา อำเภอพิชัย จังหวัดอุตรดิตถ์. (วิทยานิพนธ์ปริญญาครุศาสตรมหาบัณฑิต). สถาบันราชภัฏอุตรดิตถ์, อุตรดิตถ์.
- สุวิชา วิริยะมานวงษ์. (2554). การวิจัยและพัฒนารูปแบบการมีส่วนร่วมของสถานศึกษากับชุมชนในการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (วิทยานิพนธ์ปริญญาปรัชญาดุษฎีบัณฑิต). มหาวิทยาลัยราชภัฏราชนครินทร์, ฉะเชิงเทรา.
- สุวิมล โพธิ์กลิ่น. (2549). การพัฒนารูปแบบเครือข่ายความร่วมมือทางวิชาการเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษาขั้นพื้นฐานขนาดเล็ก. (วิทยานิพนธ์ปริญญาการศึกษาคุษฎีบัณฑิต). มหาวิทยาลัยนเรศวร, พิษณุโลก.
- Gilchrist, L. D., Chinke, S. P., and Maxwell, J. S. (1987). Life skills counseling for preventing problems in adolescence. *Journal of Social Service Research*, 10(2), 73–84.